

Međunarodni dan pismenosti, 8. rujna

„Dok obilježavamo Međunarodni dan pismenosti, UNESCO želi pozvati sve aktere diljem svijeta, u području obrazovanja i šire, da se mobiliziraju za opismenjavanje mladih, odraslih i žena kako bi i oni imali pravo sanjati i biti slobodni.“

Audrey Azoulay glavna direktorica UNESCO-a

Međunarodni dan pismenosti (*International Literacy Day*) prvi je put spomenut na 'Svjetskoj konferenciji ministara obrazovanja o iskorjenjivanju nepismenosti' održanoj 17. studenoga 1965. godine u Teheranu. Na konferenciji je predstavljena inicijativa za proglašavanjem jednog dana u godini Međunarodnim danom pismenosti, kako bi se na taj dan slavilo, ali i upozoravalo na važnost pismenosti na međunarodnoj razini, kako bi se podigla svijest i zabrinutost vezana uz probleme pismenosti koji postoje globalno, ali i u našim lokalnim zajednicama. Sljedeće je godine UNESCO (engl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization; hrv. Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu) preuzeo vodstvo i proglasio 8. rujna Međunarodnim danom pismenosti, s osnovnom svrhom „... podsjetiti međunarodnu zajednicu na važnost pismenosti za pojedince, zajednice i društva, te potrebu za pojačanim naporima prema pismenijim i održivijim društvima... kako bi podsjetio javnost na važnost pismenosti kao pitanja dostojanstva i ljudskih prava“.

Unatoč postignutom napretku, izazovi pismenosti i dalje postoje jer gotovo 800 milijuna mladih ljudi i odraslih (od toga broja dvije trećine su žene) nema osnovne vještine pismenosti. Pismenost je i ključna komponenta UN-ovog Programa održivog razvoja koji vodi do 2030. godine, shvaćajući da, kako bi se zemlje razvile na održiv način, moraju osigurati da njihovi građani mogu funkcionirati na razini pismenosti, za svoje vlastitu dobrobit kao i za svijet oko sebe.

Pismenost je vještina koja se često uzima zdravo za gotovo. Ključna je ne samo za funkcionalnost i napredovanje u karijeri, već i za samopoštovanje, izgradnju društvenog angažmana i smanjenje nejednakosti, ljudsko je pravo i baza svih učenja te temelj za cjeloživotno učenje. Uključuje čitanje, pisanje, govor, slušanje i jezik.

U modernom svijetu, sposobnost ljudi da čitaju i pišu izravno je povezana sa smanjenim siromaštvom, poboljšanim socio-ekonomskim statusom, smanjenim rastom stanovništva, minimiziranom stopom smrtnosti djece i majki te postizanje rodne ravnopravnosti i osiguravanje održivog razvoja, mira i demokracije.

Širom svijeta stope pismenosti mjere se postotkom stanovništva određene dobne skupine koje zna čitati i pisati. Zbog toga mnoge zemlje i vlade diljem svijeta vjeruju da će povećanje stope pismenosti djece imati izravan utjecaj na buduću dobrobit njih i njihovih obitelji. Pismenost ovisi o obrazovnim mogućnostima neke zemlje te je u fokusu osnovnog obrazovanja za sve.

Danas pojam pismenosti nije više vezan samo uz sposobnost čitanja i pisanja, već je zašao u sva područja života i označava sposobnost pronalaženja, razumijevanja i korištenja informacija u svrhu boljeg osobnog napredovanja u obrazovanju, zdravlju, radu, kulturnom i društvenom životu.

Digitalna pismenost uključuje svijet tehnologije koji se stalno mijenja jer se koristi za prenošenje informacija. U svom dokumentu posvećenom pismenostima 21. stoljeća UNESCO, naglašavajući njihovu nužnost za pojedinca i društvo u digitalnom okruženju, naziva ih pismenostima opstanka, preživljavanja (*survival literacies*), sugerirajući time da

je razvoj društva i pojedinca nemoguć bez posjedovanja vještina šest vrsta pismenosti (Forest Woody Horton, Jr.). U pismenosti opstanka uvrštava sljedeće:

1. Osnovna pismenost,
2. Računalna pismenost,
3. Medijska pismenost (obuhvaća pristup medijima, njihovo razumijevanje i kritički pristup sadržajima),
4. Obrazovanje na daljinu i e-učenje (obuhvaća niz vještina potrebnih za učenje u *online* okruženju; odnosi se na sposobnost korištenja elektroničkih sustava za učenje na daljinu),
5. Kulturalna pismenost (podrazumijeva znanje – kako zemlje, religije, etničke grupe, tradicionalna vjerovanja, simboli, običaji i oralna tradicija utječu na stvaranje, spremanje, zaštitu, arhiviranje, postupanje s informacijama te širenje informacija i znanja korištenjem tehnologija) i
6. Informacijska pismenost (najsloženija od navedenih pismenosti jer sadrži elemente svih prethodnih; informacijska pismenost se poučava u školi i knjižnici, a postoji nekoliko standarda koji daju okvir za poučavanje).

Međunarodni dan pismenosti 2022. usredotočit će se na poučavanje i učenje pismenosti za vrijeme krize uzrokovane korona virusom, s fokusom na ulogu nastavnika i promjenu nastavne prakse. To znači da je ove godine taj dan važniji nego ikad za učitelje i izazove poučavanja pismenosti koje je donio COVID-19, te pristupe poučavanju usmjerenih na budućnost koji bi se mogli usvojiti, budući da su tisuće škola širom svijeta zatvorene, a mnogi tečajevi i tečajevi opismenjavanja odraslih također su morali biti obustavljeni.

Podaci s popisa stanovništva 2011. godine govore o manje od 1 % nepismenih osoba starijih od 10 godina u Republici Hrvatskoj. Većinom se radi o vještinama čitanja i pisanja te se pismenom smatrala svaka osoba koja može s razumijevanjem pročitati i napisati kratak, jednostavan sastavak o svome svakidašnjemu životu, bez obzira na to na kojemu jeziku ili pismu osoba čita, odnosno piše.

Podaci s posljednjega popisa stanovništva pokazuju da je 40 % građana Republike Hrvatske nepismeno u kategoriji informatičke pismenosti.